

Abonamintul

Pentru monarhie:

Pre an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an 3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$ an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a doua órá 6 cr., a treia órá 5 cr., şi de fie care publică-tiune timbru de 30 cr.

Totú ce privesce fóea să se adreseze la «Redac-tiunea şi Admini-stratiunea Unirii» în Blaşiú.

Fóe bisericescă-politică.

Anulú II.

Blaşiú 26 Novembre 1892.

Numérulú 48.

Lege şi ordonanță.

(+) Ministrulú de culte şi instruc-tiunea publică se silesce din tóte pu-terile, ca să pună în lucrare articolulú de lege XV din 1891 despre înființarea asilelorú de copii. Chiar acum de cu-réndú au apărutú instrucțiunile sau or-donanțele date de dñsulú în cauza esecutării acelei legi.

Instrucțiunile amintite suntú multe şi voluminóse. Avemú înaintea noastră o instrucțiune, care reguléază procedura comitetelorú administrative comitatense cu privire la organisarea asilelorú, alta, care dá îndrumări inspectorilorú sco-lastici regesci, a treia, care determină sfera de activitate a comisiunilorú însar-cinate cu supraveghiarea asilelorú de copii, a patra, care dá îndrumări co-munelorú politice în cauza acésta, şi a cincia, care prescrie modulú, cum au să depună esamenele de cualificațiune doicele sau îngrijitórele, cari conducú așa numitele asile stabile şi asile de vară.

Suntú fórté ínteresante instruc-tiunile acestea. Ele dovedescú, câtú zelú desvóltá guvernulú nostru, ca să introducă o institutiune, în contra că-reia, íntru câtú este forțată şi obligátóre, au protéstátú toți locuitorii țerei, cari au adevérată durere de liniștea şi pacea patriei nóstre.

Dar aceea, ce este mai interesantú în grămada acésta de instrucțiuni, o aflámú noi în chipulú, cu care Ministrulú de culte şi instrucțiunea publică scie esecuta şi

aplica legea citată. Multe dintre dis-puséțiunile luate de Ministru pre basa legii se parú a fi fórté departe de spi-ritulú şi intențiunea legii, şi acésta s'a făcutú numai cu scopulú, ca prin asilele de copii să se accelereze magiarisarea naționalitățilorú nemagiare.

Ceea ce afirmámú, voimú să şi probámú cu câteva esemple, din cari cetitorii nostri își vorú puté face o idee despre spiritulú, care domnesce în tóte instrucțiunile sau ordonanțele mi-nisteriale.

Paragrafulú 12 din legea despre asilele de copii ne spune, că doicele sau îngrijitórele, cari au să conducá așa numitele asile de vară şi asile sta-bile, își câştigá destulá cualificațiune spre acésta, dacă íntr'o grădină de copii bine aranțată şi provédutá cu tóte cele de lipsá depunú, unú esamenú practicú înaintea inspectorulú scolasticú.

Pre basa acestú paragrafú de lege ar fi fostú de ajunsú, ca o diecesá sau chiar şi o provincie bisericescă să des-chidá íntr'unú locú centralú o grădină de copii de modelú, să puná acésta grădină sub conducerea unei crescétóre diplomate şi apoi să dispuná, ca tóte femeile, cari ar fi voitú să se pregá-téscá pentru cariera de doice sau ín-grijitóre la asilele stabile şi de vară de prin comunele bisericesci, să se pre-senteze pre câtva timpú la grădina de copii de modelú spre a face praxá în creşterea pruncilorú, şi după o praxá de câteva sêptemáni sau chiar de câteva

luni să facá esamenú practicú înainte inspectorulú scolasticú regescú şi înainte co-misiunii esmise de auctoritatea bisericescă, şi pre basa documentulú primitú dela comisiunea aceea să-şi începá funcțiunea de îngrijitóre la asilele, ce s'ar fi des-chisú în comunele bisericesci.

Pre calea acésta auctoritățile nóstre bisericesci chiar în sensulú legii şi-ar fi pututú pregáti fără mare greutate unú personalú suficientú pentru asilele, ce le-ar fi deschisú pentru prunci credin-čioşilorú.

Se vede însă, că Ministrulú nu i-a convenitú lucrulú acesta. Căci dacă confesiunile şi-ar puté pregáti doicele pre o cale așa usórá, tóte comunele románesci s'ar provédé numai cu ín-grijitóre de naționalitate románá şi acésta cu atâtú mai virtosú, că comunele ro-mánesci preste totú nu suntú așa de mari, încátú în sensulú legii să fie obligate a-şi tine așa numite *crescétóre de copii*, adecá persóne de acelea, cari să fie stu-diatú mai multí ani în vre-o preparandie de crescétóre de prunci. În casulú acesta însă cum s'ar fi ajunsú scopulú, ce-lú urmárescú şovinisti nostri? Adecá cum s'ar fi pututú face din o institutiune umanitará o fabricá de magiarisare?

De aceea ministrulú în instrucțiunea datá cu privire la cualificarea doicelorú a făcutú nisce restricțiuni, cari nu se unescú cu spiritulú legii.

Înaintea de tóte a dispusú, că cursú practicú pentru pregátirea doicelorú sau îngrijitórelorú numai astfelú de grădini

Feuilleton.

O glumă bună.

II.

În diminéța urmátóre Aurora cu dege-te-I trandafirú încununá cu rose pentru ín-tăia-şi datá capulú lui Căltunariú.

Pantofaria, la care ținuse cu cínste până acum, a mutat-o în nisce chilii retrase. Redactorulú Căltunariú fostú pantofariú a-şteptá cu neastimpéru cele ce aveatú să se întmple.

Aurora apáru şi a dóua órá, şi lui Căltunariú îi veni în minte, că în însuflețirea sa politicá își uitase să trimitá după unú esem-plarú din fóea sa. „Ar fi o ruşine, dacă ar trebui să-mi procurú pre baní fóea mea pro-prie. Dar de altcum nici nu e de lipsá s'o mai cetescú. Totú ce ar cuprinde, este deja în creerilú meí. Se póte, că editorilú mí-o vorú speda în broşurá, ca să mă surprindá mai tare.“ Şi era mângálatú.

A treia órá se ivi Aurora pre ceriú, de astá datá cu unú pachetú.

„Aha!“ ríde Căltunariú veselú şi apoi cetesce cu vóce înaltá:

„Venerabile bărbatú! Fóea Dtae m'a însuflețitú. Lupta, la care te-ai angajatú, este admiratá de toți. Nu şovái nici unú paşú pre calea deja apucatá, şi gloria şi mărirea va fi pre partea ta. Íți gratulezú, campionule nelufrántú, ce stai cu capulú ridicatú în fața primejdiei! M'am hotáritú să conlucru şi eu la fóea Dtae şi-ți trimitú dreptú-aceea aci nisce giosse ínchinatú divínului Plato. Fii bunú, publicá-mi-le şi cu o cale achitézá-mi contulú, ce-lú am la Dta. Te salutú respectuosú!

Augustá Radu studentú.“

Nu apucá să termine bine cu cetitulú şi să achiteze contulú tinérului poetú, cândú uşa se deschide íute şi lasá să între în casá unú servitorú dela tipografie.

„Aveți bunátatea.“ díce elú în grabá, „de subscrieți pagina ultimá dela Nro 3. E timpulú supremú, fóea trebuie să apárá!“

Curiosulú redactorú ar fi aruncatú bu-curosú macarú o privire în fóea sa, dar „era timpulú supremú“.

„De sará, dacă nu mâne diminéța, voiú aduce toți numerii,“ începú servitorulú şi apoi continuándú spuse, ce sensație ne mai pomenitá făcuse nro. 2. În tótá cetatea.

„Ómenii nici nu mai potú dormi,“ con-tinúá „servitorulú, „şi prin plátá nu veđi decâtú grupe sfátuindu-se asupra celorú pu-blicate în „Forfecá“. Nu páraşiti chilia re-dacționalá nici pre unú minutú, lucrați, căci ómenii áşteptá cu sete!“

Şi Căltunariú îi primese sfatulú: Elú începe să facá glósse divínului Plato. Şi pentru ca puterile lui de redactorú să mai creşcă şi să se mai înmultéscá, comandá vre-o câte-va butelil de Bordeaux. De abia supse unú páharú, cândú érá-lú cerce-tézá cineva.

„Poftiți, ocupați locú! Cine sunteți? Cum vé chémá? Ce voiți?“ întrebá elú ín-tr'una.

„Mé recomándú fostulú primariú. DVóstrá sunteți Nichiforú Căltunariú?“ răspunde şi ín-trébá nou venitulú cu o față tristá.

„Da, eu suntú în persóná!“

„Numai asta am voitú s'o sciú. Bine-voiti acum, vé rogú, şi-mi spuneți numele aceluiá, care m'a batjocoritú așa de infamú în nro 1. alú „Forfecé“.“ Şi nenorocitulú primariú scóte din busunariú unú numérú de diariú şi-i aratá lui Căltunariú o carica-turá nimeritá dimpenná cu articolulú, în care elú e satirisatú ínchipulú celú mai comicú.

de copii pot deschide, cari sunt conduse de vre-o *crescătoare*, ce s'ar fi distinsu în calitatea acésta în decursu de celü puținü trei ani. Acésta este o pedecă mare pusă în calea înființării asilelor de prunci confesionale și cu caracterü românescü. Pre noi Românii legea despre asile ne-a găsitü cu totü nepregătiți, așa încätü anevoc vomü aflä vre-o *crescătoare* romänä, care sä fi funcționatü în acésta calitate în decursu de trei ani. Din care causä în decursu de trei ani nu putemü înființä nici o grädinä de modelü împreunatä cu cursü practicü pentru doice, și prip urmare nu ne putemü pregäti personalü de lipsä la deschiderea asilelor stabile și de varä. Din conträ statulü și comunele politice, cari äü chiar și preparandii de *crescătoare* de prunci și grädinü de prunci de modelü, potü pregäti în decursu de trei ani atâtea doice, câte suntü de lipsä pentru a inunda töte comunele romänesci, pre cari ca pre comune *politice* le vorü obliga sä înființeze asile stabile și de varä cu caracterü comunälü, va sä dicä färä caracterü confesionalü și romänescü.

Dar nu este destulü cu acésta pedecä pusä în calea pregätirii doicelorü romäne. Ministrulü a mersü mai departe și a disü, că cursü practicü pentru pregätirea doicelorü säü îngrijitörelorü potü deschide numai astfelü de grädinü de copii, cari vorü fi obținutü spre acéstu scopü concesiune dela însuși ministrulü de culte și instrucțiunea publicä. În chipulü acesta ministrulü pöte denegä confesiunilorü romäne concesiunea de a deschide cursuri practice pentru pregätirea doicelorü. De unde urmözä, că suntemü espusi pericolulü de a nu ne puté pregäti noi însi-ne doicele din asilele confesionale de copii și astfelü vomü fi siliți a ne folosi numai de doice pregätite în institute magiare, unde Ro-

mänele anevoc vorü fi primite, säü și dacä suntü primite, iesü de acölo pline de prejudețe färä cu poporulü romänü, prunciü carüia äü sä-i creścä.

Paragrafulü 8 din articolulü de lege despre asile ne spune, că prunciü în decursulü deprinderilorü lorü äü sä fie *introduși* în cunoscința limbei magiare. Ministrulü însă sub introducere în cunoscința limbei magiare înțelege învățarea perfectä a acestei limbi, pentru că nu numai pretinde dela doice, sä vorbescä perfectü acésta limbä, ci le și obligä, ca și pre prunci sä-i învețe perfectü ungresce. Pasajulü referitorü la învățarea pruncilorü în limba magiarä meritä sä-lü reproducemü aci în traducere fidelä romänescä. Ministrulü adecă dice: „La introducerea pruncilorü în cunoscința limbei magiare și în mersulü acestei instituțiuni *crescătoare* și îngrijitörelor de prunci n'äü sä se ținä strinsü de regule gramaticale, procedura lorü trebuie sä fie cu totü practicä și sä se silescä, ca prunci sä-și însușescä espresiunile magiare, la începutü numai din audü și dupä aceea din repetire și praxä continuatä și înțelegibilä. *Crescătoare* säü îngrijitörea sä începä cu numirea obiectelorü mai cunoscute, apoi sä amintescä părțile și proprietäțile lorü principale, pre acestea sä le esplice în limba maternä a pruncilorü și sä-i facä pre aceștia, sä le repetescä de atâtea ori, până cândü vede, că le-äü priceputü și le pronunțä bine ungresce. Astfelü prin dedare și deprindere pöte trece la propusëțiuni scurte, le esplicä pruncilorü și-i face și pre ei sä le dicä. Dacä observä, că prunciü ținü minte cele ce li-s'äü spusü, dinsa continuä instrucțiunea *cu povești și istoriöre*. Mai cu scopü ar fi sä se începä introducerea în cunoscința limbei magiare prin intuitiunea obiectelorü și apoi sä o împreune cu esercițiile de vorbire și cu-

getare, cu jocurile și deprinderile de ordine. *Crescătoare* și îngrijitörelor trebuie sä pöcedä cu precauțiune și *cu mare perseveranță*, ca sä pötä arëtä succesü. . . . Se pöte întâmplä, că la începutü numai prunciü mai märișori, adecă cei de 4—5 ani potü pricepe și potü repeți cele ce li-se spunü în limba magiarä. Insä acésta împrejurare sä nu impedece pre îngrijitöre ori *crescătoare* în progresü, pentru că și prunci de 3—4 ani în decursu de 3 ani, câtü suntü datorü a umblä în asile, vorü suplini acéca, ce nu äü pututü face în anulü primü.“

Etä ce are sä-i äștepte pre prunciü Românilorü. Dupä instrucțiunea datä de ministrulü de culte și instrucțiunea publicä ei äü sä fie atäta torturați, până cândü vorü învățä perfectü ungresce, deși legea dice, că ei äü sä fie numai *introduși* în cunoscința acelei limbe.

Suntü deci și instrucțiunile säü ordonanțele ministeriale amintite unü fëtü alü tendinței de magiarisare, tendințä, care dela anulü 1867 încöce ține țara în continuä agitațiune și produce urä și neînțelegeri între fiilü aceleia-și patrii, cari toți suntü chemați a o apöra în bunä armonie și cu egalä însuflețire.

Ministeriulü Wekerle și cestiunile bisericesci-politice. — Din programulü desfășuratü de noulü ministru-președinte Wekerle în ședința din 21 a. c. reproducemü urmätörelor:

„Trecändü, onoratä casä, la grupa a treia a problemelorü nöstre, la politica religioară, (Sä audimü! Sä audimü!) înainte de töte decherd, că pre terenulü politicei religioare suntemü pötrunși de silința aceea seriösä, ca pre lângä asigurarea intereselorü statului sä nu se turbure liniștea și pacea religioară (Aprobare generalä vie), și ca töte instituțiile nöstre comune, cari le atingü pre acestea, sä se aranjeze astfelü, câtü ele sä

„Ah! Interesantü! Sunteți nimeritü förte bine! Admirabilü, pre onöre!“ strigä redactorulü ridändü.

„Sä terminämü afacerea,“ reîncepe primariulü și mai necäjitü. „Spuneți-mi numele autorului!“

„Eü suntü responsabilü pentru töte,“ răspunde Cälțunariü cu îngänfare. „Dar, färä nici unü complimentü v'o spunü, sunteți nimeritü de minune!“

„Așa! Dar imi voiü regula afacerea cu DVösträ.“

„Poftiți. Strada Podului Nro 10. Etajulü II.“

„Am sä vä däü pre mäna judecătorilorü „Mö rogü, celü puținü voiü face cunoscința mäi de apröpe cu persönele mäi marcante.“

Primariulü se duse necäjitü.

Abia päräsise însă chilia, și se audü în ușe o ciocäniturä puternică.

„Poftimü!“ strigä redactorulü, dupä ce suge unü päharü.

Și îndatä se deschide ușa, și în casä inträ unü omü päșindü cu gravitate. Fața-i era palidä ca mörtea, ér hainele negre.

„DVösträ sunteți redactorulü „Förfecei“?“

„Da, äți aflatü pre adeväratulü omü!“

„Eü suntü poetulü tragicü Frunzäverde. În supplementulü literarü din nro 2. se aflä unü articlu . . .“

„Da, älevea, l'am revädutü și aprobatü.“

„Cum, DVösträ äți aprobatü fapta, prin care unü mare geniü tinëru este omoritü în chipulü celü mäi reütäciosü și infamü? Äți

aprobätü omorirea unü spiritü cu o apörätöre de musce? Spuneți-mi, ce pärieri aveți DVösträ despre tragedie?“

„Pärierile mele suntü proprietatea mea!“

„Ei bine, fine-le pentru tine, dar nu osindi prea de timpuriü. Etä înainte-ți stä unü cetätänü simplü . . .“ monologisä tragicü tragedianulü.

„Imi pare rötü.“

„Unü cetätänü, care nici odatä sub söre n'a umblatü dupä aplausele multimii, și care a fostü criticatü atätü de aspru. Dar bine, te rogü, ce aveai de criticatü în tragedia mea istorică-romanticä „asediarea Constantinopolului“?“

„Totü ce stä în Nro 2. alü „Förfecei“.“

„Dar cine a scrisü critica aceea?“

„Eü suntü responsabilü!“ răspunde Cälțunariü.

„Sä o scii darä,“ încöpe tragedianulü mänosü, „că spiritulü meu plinü de turbare își va rësuna. Voiü aräta marea deosebire, ce este între individualitățile nöstre!“

„Grozavü!“ sbierä redactorulü și ne mäi putändü asculta frasele bombastice ale poetului päräsescä odaeä.

Și într'acestea mändrulü Apollo dändü sbiciü cailorü säi se cufundä în apele verđii ale oceanului.

III.

Pläcutä Eos cu degetele sale trandafiräi mäi trecuse încä odatä prin pörțile ceriului, și bietulü nostru redactorü nu päräsise chilia și nici nu cetise nici unü numëru din

föea, despre care se dicea, că aduce în entusiasmu pre toți cetitorii. Glosele închinäte divului Plato curgeäu ca apa din péna lui cea nouä, gräție vinului de Bordeaux, ce place atätü de multü muselorü caprițioșe.

„Plecätü!“ rësünä o voce gänğavitöre prin ușa deschisä. „N'am pututü cälători din orușulü acesta färä a vä cerceta.“

„Cine sunteți? Cum vä chemä? Unde locuiți? Ce voiți?“

„Mö recomandü baronulü Lapte-acru, publicistü și royalistü.“

„Suntü veselü de cunoscințä.“

„A, dar încä n'am sfäritü. Trebuie sä cälătorescü mäi departe, și nu scii cum?“

„Inträdeväru, cum?“

„Pre onöre, n'am nici unü sfäntü de banü în pungä, ér portofoliulü de multü nu l'am deschisü. Ei bine, ce am sä facü? Trebuie sä mergü, dar nu scii cum?“

„Poftiți, nu mäi întârdiați, n'am sä vä reținü.“

„Trebuie sä mergü chiar și prin apă, ca sä potü fi între șirurile opoziției. Că nu mä rețineți, o vedü, äși merge, dar nu scii cum?“

Și apoi dupä o paușä baronulü Lapte-acru continuä resolutü: „Ajutați-mé, pentru Dumnedü! În numele patriei apelezü cu încredere la redactorulü „Förfecei“ și cerü, sä mä ajute cu ceva, sä mergü de aci, căci opoziția mä äșteptä. Ajunsü odatä la ținta cälätöriei mele vä voiü primite câteva corespondințe pentru diarulü DVöstre, cu care suntü förte îndestulätü. Da, e bine, förte

fie o garanță pentru păzirea statornică a acestei păci și liniști religioase. (Aprobare vie.) Precum decherase deja și guvernul anterior, cu aprobarea prealaltă a coronei s'au statorit principiile acelea, care formează temeiul legilor referitoare la înarticularia religiei israelite, la liberul exercițiu de religie și la introducerea matriculelor civile generale."

Contele Károlyi Gábor: „Dar căsătoria civilă obligatorie?” (Să auzim! din dreapta. Răbdare!)

Wekerle: „Mă rog de puțină atențiune, și atunci și răbdarea va fi de prisos. (Să auzim! Să auzim!) Am spus, că acesta a dechelat-o deja guvernul de mai înainte. Pre temeiul acestor principii s'a gătit deja proiectul de lege referitoriu la receperea religiei israelite și s'au luat în lucrare proiectele referitoare la exercițiul liber de religie și la introducerea matriculelor civile generale așa, câtă acestea le vom putea subșterne spre dezbateră constituțională încă în decursul sesiunii de iernă. (Aprobare vie din dreapta.) În proiectul din urmă de lege, care vorbește despre matriculele civile generale, intenționăm a primi o astfel de dispoziție, ca până atunci, până când se vor putea introduce matriculele civile, în matriculele de acum purtătorii matriculelor în cazul botezării unui prunc din părinți de altă confesiune să espună și aceea, că conform art. de lege LIII din 1868 respectivul prunc botezat de ce religioase are să se privească, și întru câtă purtătorii de matricule nu ar corespunde acestei pretenșii, în locurile respective să se poată pune îndată în praxă înmatricularea civilă, érá de altă parte deodată cu aducerea acestei legi să se scotă din vigoare ordonanța ministerială din 26 Februarie 1890. (Mișcare în stînga și aprobare în dreapta.)

Referitoriu la a patra dintre cestiunile bisericesc-politice, la dreptul matrimonial,

care va să constituéscă o parte întregitoare a dreptului familiar, cabinetul de nou format a fost deja în poziția de a putea ajunge la favoare unanimă, cu privire la principiile fundamentale ale dreptului matrimonial și între acelea și cu privire la căsătoria civilă obligatorie, și prin urmărire a esoperată decisiunea prealaltă spre a dechera în principiu, (Mișcare în stînga. Esclamări: În principiu!) ca proiectul de lege, ce se va elabora și s'a luat deja în lucrare referitoriu la dreptul matrimonial, să se pregătéscă pe baza principiilor fundamentale ale judicaturei de stată generale preste toate cestiunile de drept, care purcedu din relațiunea de căsătorie, ce se închie între civi de al statului, și pe baza principiilor fundamentale ale căsătoriei civile obligatorie. (Aprobare vie în dreapta, mișcare în stînga și în stînga extremă.)

„Din aceste dela sine se înțelege, onorată casă, că acesta nu poate să atingă acel drept prealaltă al Maiestății Sale, (Larmă în stînga. Să auzim! Să auzim! în dreapta) ca să-și reserve cu privire la executare și la singuraticile dispoziții particulare decisiunea sa prealaltă pre atuncia, cândă i-se va subșterne proiectul de lege pregătit. (Mare mișcare. Haritate și larmă în stînga și în stînga extremă. Să auzim! Să auzim! în dreapta.) Prin dispozițiile acestea legale referitoare la dreptul matrimonial acelea dispoziții ale art. de lege LIII din 1868, care împedecă acum pre părinți în dreptul de a dispune, de care religie să se țină pruncilor, se scotă din vigoare. (Aprobare.)

„În acestea am cutezat a înșira nu numai acelea principii, nu numai acea direcție, care conduce pre guvernul în activitatea lui, ci a indigita de odată în forțe multe privințe și modulă resolvirii. O problemă așa de mare acesta, ea cuprinde un cerc așa de larg, așa de momentose și de influențatoare asupra vieții sociale întregi suntă cestiunile acestea, câtă resolvirea lor cu succes numai atunci

se poate spera, dacă putem să contăm la spriginul tuturor factorilor legislative și mai ales la alii acestei case a parlamentului. . . .”

Enunțările acestea ale cabinetului se puteau prevedea din modulul, în care s'a aplănată criza ministerială. Le-au prevedut și cercurile înalte ale clerului latin din Ungaria. Éta ce scrie „Magyar Állam” deja în 20 a c.:

„Conferință episcopescă va fi după totă probabilitatea în zilele proxime, dacă cabinetul în programul său oficios se va pronunța despre căsătoria civilă și despre libertatea de religie. Precum suntem informați, mai mulți membri de mare auctoritate al corului episcopesc priveșcu de necesară nu numai edarea unei epistole pastorale comune, ci și ținerea unui conciliu provincial (poate național?), în care biserica catolică ar determina lămurit punctul său de vedere și pretenșiunile sale în cestiunile aduse pre tapetă din partea statului. Se speréază, că planul acesta se va primi cu bucurie generală cu atâtă mai virtos, fiindă că mai mulți arhieriei au decis, că dacă în urma eventualelor intrigi politice planul conciliului regnicolar s'ar părăsi, voră țină sinode diecesane, care voră forma o astfel de inițiativă, de sub înfurișcă căreia luându-se în considerare dispoziția clerului și lipsa de restabilirea auctorității episcopesci clătinate nimeni nu se poate subșterge. Se plănuesce, ca de odată cu conciliul acesta să se convoce și cei mai de frunte dintre catolicii mireni la o consultare referitoare la organizarea autonomiei catolice, carea după enunțarea libertății de religie nici nu se poate împedecă din partea statului. De odată se pornesce și o acțiune, pentru ca fondurile catolice să se străpună catolicilor. — Nici nu este de lipsă să spunem, că registrăm veștile acestea cu cea mai mare bucurie.”

Cândă cetirămă acestea, vrëndu nevrëndu ne aduserămă aminte de o frasă, ce o rostise deunăzi Vaszary primatule Ungariei. Elă a spus adecă atuncia, că nu este îngrijat de biserica catolică, fiindă că acesta este perpetuă și prin urmărire nu va peri, ci este îngrijat de națiune, ca ea să nu péră. Și în îngrijarea sa de sörtea națiunii a începută celă dintăiu principe al bisericei catolice din Ungaria activitatea sa apostolésă cu aceea, că a totinsu cu mână darnică ajutorul său unei tendințe, carea tinde spre desnaționalizarea unor naționalități în mare parte catolice. Orbire a cuprinsu atuncia pre profesorul celebru de istorie Vaszary, ca să înțelégă din istorie, că promisiunea dumnezească despre perpetuitatea bisericei catolice are de a face cu biserica întregă și nu cu părțile ei singuratic, precum dovedescă exemplele Scandinaviei, Daniei și Angliei. Primatule Ungariei și cu elă episcopatul celă mai avută din totă lumea catolică în orbirea sa s'a aruncat în brațele acelui liberalism, care precum arată și acum, este liberalu numai în răpirea drepturilor celor mai sfinte. N'a încetată a aplauda silințelor șoviniste îndreptate în contra naționalităților. A mersu și mai departe și s'a dejosit chiar până la cortegiri în favorul candidaților liberali și s'a pusă în fruntea tendinței de magiarisare. Totă ce vedemă noi din vestea adusă de „Magyar Állam”, este că episcopatul catolic ungară începe să vadă și vede,

bine redactat, și cu multă inteligință! Dați-mi vre-o două decă de hărți!”

„Bucuros, dar chiar acum n'am atăta, și DVostră vă grăbiți!”

„Ași, dă-mi și dece!”

Și redactorul responsabil scote of-tându portofoliul și a conto mântuirii patriei îi dă totă of-tându două bancnote.

„Numai atăta?” esclămă baronul apucându grabnicu banii. „Fie! La Rusali și-i voi retrimite, dar nu știu cum?”

Lucrul acesta îl scia și Căltunariu fără de a se gândi mult, îi păru totuși bine, că baronul se duce și cu atăta. Adăncit în gânduri triste, mai nici nu observă, cândă epistoleriul îi dice: „Die Redactor, poftiți o epistolă!”

Și elă o apucă și câtă ce-și aruncă ochii preste cuprinsul ei, fața lui posomorită se luminează ca și de o lumină magică.

„Vitezule Redactor! Activitatea politică a Diale a câștigat în scurtă timp complăcerea inimilor celor mai nobile,” cetia Căltunariu cu însuflețire. „O societate compusă din admiratorii Diale a hotărâtă să dea în onorul Diale un dejun patriotic adă înainte de amézi la ună spre dece ore. Scusă, că împrejurările ne-au împedecat a-ți trimite mai curéndă invitarea. Vino decă îndată la „Hotel Univers”, strada lungă Nro 15.

„Mai mulți patrioți infocați.”

Și redactorul responsabil al diariului „Fórfeca” se grăbesce din toate puterile a face pre placul infocaților patrioți. Elă se îmbracă repede în cele mai noué halne redacționale, își pune pre capu celă mai mo-

dernu cilindru, și pre cale compune o vorbire infocată. În scurtă ajunge la „Hotel Univers”. Un chelnér, care-lă așteptă, îl îndreptă într-o filigorie din mijlocul unei grădini estinse.

Întrândă află o societate compusă din vre-o cincă spre dece oficeri dela infanterie. Ajunsu înlantru așa se închie în urmă-i. O masă bogată, încercată cu mâncările cele mai gustose stă întinsă în mijlocul filigoriei. Un oficer mai bătrân cu mustațele resucite pășesce înaintea lui, și în vreme ce ceilalți ridă cu veselie, elă ține lui Căltunariu următoarea vorbire: „Articulul din Nro ală „Fórfeca”, care se ocupă de militari, este de un merit cu multă mai netăgăduit, fără ca redactorul acelei fol să nu priméscă mulțămite. Bieții infanteriști, care au să sufere așa de multă din partea noastră, vă vor aduce omagiile sale.” Și după vorbele acestea și apară doi infanteriști vinjoși. Ei au subsuori câte o trestie și aducă o bancă și o aședă aprópe de use. Au urmată apoi mulțămite și omagiile. — Aci ar fi timpul să rideți!

Sermanul Căltunariu părăsesce vâietându-se filigoria fără de a fi putut rosti discursul său, ce-lă compusesce pre drum. „Este numai o parte netsemnată din mulțămite noastră,” răsună o voce în urmă-i. „Continuă, și noi nu vom întărđia a-ți mulțămi!” Astădi pre strada podului la Nro 10 e instalată éráși lucrătorea pantofarului Nichiforu Căltunariu. Îi merge bine. Suferințele, care le-a îndurat pentru patrie, i-au adus o clientelă numărósă. A.

că pedepsa cea mai înfricoșată a păcatului este aci pre pământul peccatului. N'a observat principiul: *Principiis obsta*. Acum dea Dumneșeu, ca el să nu vadă adevărul continuării: *Sero medicina paratur*.

Revista bisericească.

Din Patrie.

Foile din Bpesta aduc din 2 a c. din Roma următoarea scire telegrafică: „Moniteur de Rome“ publică despre enunțările de ieri ale ministrului-președinte Wekerle un articol de fond, care se începe cu aceea, că își exprimă părerea de rău, că coróna s'a plecat înaintea liberalilor și s'a supus magiarismului triumfător. Pentru biserică paguba va fi cu mult mai mică decum se crede. Decherarea de război a guvernului maghiar va scutura pre catolicii din Ungaria din lenevirea și nepăsarea lor. de până acum, și acesta va fi o binefacere mare pentru ei și pentru biserică. Guvernului nu i-a succedat încercarea perfidă de a sfâșia corolul episcopesc maghiar în două partide; atât preoții cât și laicii vor lua ca un omni poziție în contra cutezării acelor, cari vor să deprindă silă asupra conștiinței lor. Kulturkampful va produce în Ungaria aceleași fructe ca și în alte țări și va curăți și oțeli biserică și partidul catolic, care ca și în Germania va ține în mână sôrtea parlamentului. Adevărul maghiarismului este identic cu suprimarea tuturor celorlalte naționalități; la meritele sale de până acuma mai adaugă acum suprimarea libertății de conștiință. Oare este destul de tare maghiarismul, ca să continue până în sfârșit lupta acesta îndoită ori nu va peri mai virtos în lupta acesta întreg sistemul constituțional al Ungariei și nu va ajunge maghiarismul la sfârșit rușinos?

Roma.

Sânția Sa Leon XIII în 13 a l. c. cu solemnitatea obișnuită a aprobat decretul de beatificare alor 10 misionari, cari au suferit moarte de martiri.

Reședința generalului Societății lui Iisus, care din 1873 a fost în Fiesole lângă Florența, se va strămuta la Roma.

Mai pre fiesce care și se fac în sinuări dela catolicii din diversele părți ale lumii, cari voesc a peregrina la Roma din incidentul jubileului episcopal al Sânției Sale.

Germania.

Între catolicii germani de nou s'a început o viață agitație pentru readucerea ordurilor religioase și pentru înființare școlilor cu caracter confesional. Spre ajungerea scopului acestuia circulă între catolici subscrierea alor două reprezentanți, una către parlamentul imperial în cauza ordurilor călugăresc și alta către dieta Prusiei în interesul școlilor confesionale. Nu încapă îndoială, că ambe reprezentările vor fi produse cu mij de subscrieri.

Revista politică.

Afaceri interne.

Noul cabinet s'a prezentat parlamentului luni în 21 a c. fiind de față mai toți deputații și un public foarte numeros. După citirea autografului regeșcu, prin care sunt numiți și respective confirmați în posturile lor membrii cabinetului, noul ministru-președinte și-a dezvoltat programul. El înainte de toate a declarat, că guvernul rămâne credincios pactului din 1867. Programul de acțiune al guvernului îl împarte în patru secțiuni. Ce privește politica economică și financiară, promite, că prin regularea deplină a valutei, prin administrare financiară înțeleaptă, prin promovarea economiei, a mijloacelor de comunicație și a industriei se va sili a înmulți averea națională și a consolida finanțele și creditul țerei. Pre terenul justiției politica guvernului rămâne cea veche. Pre terenul administrativă va îngrijii, ca administrația să fie curată, și întru cât este cu putință, să se întimple repede și fără spese mari, și libertățile publice să fie garantate. Spre scopul acesta află de necesară introducerea administrației de stat. Punctul cardinal al programului îl formează politica bisericească. Despre acesta am vorbit mai la delu. — A mai promis ministrul Wekerle, că guvernul va pune un pond deosebire pre puritatea alegerilor, cari formează baza vieții parlamentare. (Vom vedea!)

Programul guvernului a fost criticat de capii partidelor opoziționale Eötvös Károly, Apponyi Albert și Ugron Gábor. Din vorbirile opoziționalilor se poate conchide, că și cabinetul Wekerle va avea multe (?) zile amare. Preste tot însă espunerile ministrului-președinte au fost însoțite de aprobări din partea majorității și une ori și din partea casei întregi.

Cu mult mai rece a fost primit programul noului cabinet în casa de sus. Aci conții Zichy Nándor, Szápáry Géza și Eszterházy Miklós Móric au împinat programul cabinetului mai ales în ceea ce privește politica bisericească cu nisce cuvântări așa de criticătoare, cât guvernul poate sci înainte, ce va păți cu politica aceea a sa.

Francia.

Proiectul de lege despre înăsprirea delictelor de presă a fost primit de cameră. Camera discutând afacerea Panama, a hotărât esmiterea unei comisiuni parlamentare, care să cerceteze, întru cât sunt adevărate abuzurile și dilapidările de bani. ce se ascriu societății de construire a canalului Panama. Se telegrafază din Portonovo, că trupele franceze din Dahomey conduse de generalul Dodds au intrat în Abomey fără luptă. Regele Behanzin a fugit.

Germania.

Parlamentul imperiului german l'a deschis în 22 a c. împăratul cetind însuși discursul tronului. Împăratul amintea în discurs despre situația

economică nefavorabilă, și despre stagnarea produsă în comerț și comunicație prin coleră, dară tot odata constată cu bucurie, că recolta acestui an a fost multămitore și că guvernul va afla piețe nouă pentru industria germană. Speră, că pacea europeană nu va fi turbată din nici o parte. Dice, că Germania este în relații amicale cu toate puterile. Cu toate acestea ridicarea forței armate a celorlalte puteri europene *pretinde imperios*, ca și Germania să-și desvolte în toate direcțiile puterea armată. Scie, că acesta poftesce jertfe nouă, dară este convins, că poporul va recunoște necesitatea jertfelor.

Serbia.

Coresp. politică anunță, că ministrul Serbiei la Viena, dl Simić, a cerut prelungirea tractatului comercial dintre monarhia noastră și Serbia, de orecă noul tractat nu se poate vota în curând din cauza amânării Scupcinii.

Diarul „Standard“ din London i-se scrie din București, că conducătorii Serbilor radicali curând după căderea cabinetului radical ar fi cerut ajutorul rusesc contra regentei și a cabinetului liberal, dară nu li-s'a dat nici un răspuns la cererea lor.

Corespondințe.

M.-Ludoșu, 17 Novembre 1892.

La noi se edifică o biserică gr. cat. română, și lucrul de edificare, fiind timpul favorabil, a înaintat până la necesitatea de a se construi schele mai înalte. Întreprinzătorul a și ridicat spre acel scop stlpi înalți de brad, și pre cel mai înalt dinaintea turnului a așezat un mic stindard de colore roșie și vinetă (indigo). Însă ce să vezi? Fiind biserică românească, nevinovatul stindard a scos ochii celor, cari în toate lucrurile noastre, fie ele cele mai inocente, află demonstrații și agitații. Urmarea a fost, că în 16 a curentei doi gendarmi intrarmăți se prezentă cu un jurat și cu notarul comunal înaintea bisericei nouă, ce se edifică, și avisară pre parochul local, să vină la fața locului. Este de însemnat, că la biserică se află o mulțime de lucrători și de popor adunat.

Prezentându-se parochul Nicolai Solomon, prin notarul comunal i-se adresă cuvintele: „Domni aceștia,“ arătându spre gendarm, „te provocă pre preonorat Domnia ta, ca acel stindard să-l ia jos.“ Parochul le răspunde scurt: „Acesta nu e lucrul meu, este al întreprinzătorului, aveți de a vă răfui cu dînsul.“ Și cu acesta parochul își vede de ale sale.

Întreprinzătorul, fiind de față, fu provocat de gendarm, ca la moment stindardul să-l ia jos. În deșert se sili întreprinzătorul să-l convingă, că aceea este o datină și un lucru inocent, căci gendarmii insistă, ca stindardul momentan să se ia jos, pentru că la din contră vor lăsa, ca lemnul să se taie. Lucrul se prezentă greu, căci stindardul de mărimea unui sudariu (!) eră bine țintuit pre vârful bradului înalt mai bine de 15 metri.

Un copil andru, abia după mai multe încercări, cu multă greutate se urcă până la stindard, însă neputându-l destinui a rupt

partea roșie din elă, și după ce bietul copil andru ostenit era în pericol să cadă, gendarmii se mulțămira cu colorea roșie, era cea de colorea indigo și se lase acolo. Totu poporul adunat și înșiși murarii unguși se scandalisara de această procedură; era gendarmii, după ce se convinsera, că acel stindard nu din ordinul, nici cu scirea parochiului s'a afișat, ci numai de cătră murarii după datina lor, ca la acel semn să primescă ore care bacșișu, se depărta cam cu rușinea în obrazu.

Conclusiva durerosă din aceste e, că străinii venetici nici nu pot privi cu ochi limpezi și cu inimă bună nici un semn de viață și de progres al Românilor autochtoni aici, precum este și edificarea noiei biserice române într'un stil frumos, care a bună samă, dacă Dumneșu va ajuta, să se termineze, va fi cel mai eclatant documentu, că Românii aici nu voescu să piără, ci sub scutul santei biserice să trăescă ca români și ca creștini adeverați. X. Y.

Incunoscintare.

Din cartea de rugăciuni și cântări bisericesci „*Icona sufletului*”, tipărită cu autorizarea Veneratei Superiorități diecesane gr. cat. de Gherla la an. 1888 în a II-a edițiune, au trecut toate esemplarele, încât nu mai pot servi OO. DD. prenumerații, cari au cerut cărți în toamna acestui anu.

Cartea acesta a trecut deja în proprietatea tipografiei „Aurora” din Gherla unde, corésă și amplificată, se tipăresce în a III-a edițiune, formatu mai elegantu și mai coréspondentiu decâtu cum a fostu la celelalte două edițiuni anterioare, așa că în 1-ma Decembrie a acestu anu se va pute distribui OO. prenumerații.

Retipărirea aceleia acum a treia oră e motivu destul de elocuentu, că corésponde scopulu, pentru care a fostu prelucrată, őr firma tipografiei „Aurora” e garanță solidă, că nu va lăsa de dorit în ceea ce priveșce partea tehnică a aceste cărți. — Dreptu aceea Veneratul Cleru, Stimații DD. cantori, învățatori și Onorabila inteligință mironă, care se interesază de progresul culturii morale, religioșe și naționale a poporulu și a tinerimii noastre școlare, sunt rugați cu totu respectulu a sprigini și în viitoru această întreprindere modestă, adresându-se cu prenumerațiunile la Dl. Andreiu Todoranu proprietariulu amintitei tipografii în Gherla (Szamosujvár).

Rugându cu onore pre toți amicii și binevoitorii culturii nămulu nostru a primi mulțămira ferbinte pentru sucursulu, ce mi-l'au datu prin prenumerarea celor două edițiuni, de mi-a succesu a răspândi această carte folositoare mai în toate colțurile țerei locuite de Români, — perseverezu cu adâncă reverință.

Hotoană la 2 Novembre 1892 st. n.

Vasilu Păcașu,
preot gr. cat. și autor. cărții de
rog. „*Icona Sufletului*”.

Colecta cruceriului.

La colecta cruceriului inițiată de noi în numărul 16 al „Unirii” din 1891:

Au solvit pre anul 1892. In Archidieceșă: protop. Coșocnei: Parochia Coșocna, 8 fl. 30 cr. — Parochia Ghirișulă rom. 3 fl. 50 cr. — O colectă făcută la o ședătoare a câmpiei ținută în Șeulia de câmpie în casa dlui Reșe Filonă proprietariu 10 fl. — Dela clerulu tineru din seminariulu archidieceșanu din Blăși 50 fl. — Tractulu Treiscaunelor, 2 fl. 50 cr.

Până acum au încursu pre anul 1892 suma de 205 fl. 76 cr.

De totu neînsemnată sumă este suma acesta dela o diecesă de mai bine de șapte sute de parochii. În anul trecut mișcarea pentru „colecta cruceriului” se părea că va să-și lea un avintu îmbucurătoriu, și mai alesu noi, cari amu pornitu mișcarea acesta, începurăm a fi mândri, că ne-a succesu a afla o modalitate, prin care s'ar pute mântui cauza noastră scolastică din pericolulu, în care a ajunsu în urma politice de rasă a celor dela putere. Începurăm a fi mândri, cându vedurăm, că omenii nostri nu numai nutrescu dimpreună cu noi părerea, că ajutoriu dela străini nu avem să așteptăm pentru școlele noastre, ci încep a și deprinde axioma: Ajută-te însu-ți, și-ți va ajuta Dumneșu. Începutulu în anul trecut a fostu frumosu, și continuarea în anul acesta trebuia să fie și mai frumosu, și este totuși numai — focu de paie? Nu, așa ceva nu se pôte. Nu înzădaru ne mândrim, că noi, clerulu românesc unitu, suntem unu cleru luminat și lumina, ce este întru noi, o împărțim și poporulu, ca să fim vrednici de caracterizarea, cu care ne-a caracterisat însuși Dumneșu: *Voi sunteți lumina lumii*. La lucru dar! Să arătăm vrednicia acesta a noastră și în „colecta cruceriului”. Să arătăm și în cauza acesta, că în ceea ce priveșce cultura, noi scim și voim numai să progresăm! Servescă-ne de îndemnu esemplulu celu frumosu, cu care-și dovedesce vrednicia de chemarea sa clerulu tineru din seminariulu din Blăși.

Noutăți.

Sântire de biserică. În dina de Ss. Arhanghel Mihail și Gavrilu s'a sântitu biserică gr. cat. din Botiz-Vasvári prin delegatul episcopescu P. O. D. Ambrosiu Papp, protopopulu tractulu Satmaru, fiindu de față poporul în număr mare. Din trecutulu aceste parochii este de însemnatu, că este fundată pre la finea seculu alu 17-lea. Celu dintăiu parochiu român a fostu Ioan Boitoru, care în actele oficiose încă pre la 1809 a scrisu cu litere latine și nu cu cirile ca mai înainte, cându erau preoți ruteni. Preotulu George Orosz la 1853 a introdusu limba magiară în toate agendele oficiose și a magiarisat în matricule numele familiilor române. Dela 1873 însă funcționază ca parochiu O. D. Mihailu Papp, care consciu de chemarea sa a deșteptat poporul din letargie. La îndemnul lui s'au ridicat superdificate parochiale și frumoșe biserice de pără, care s'a sântit în Dumineca trecută.

Estrase matriculare libere de timbru. Preaveneratul Ordinariatu gr. cat. de Lugosi prin circulariulu din 10 Nov. nro 2148 a. c. pre basa Art. de lege XXXIX din 1889 §. 30 și la recercarea în ministeriu r. u. de culte din 2 Nov. 1892 nro 49,463 provocă toate oficiile parochiale gr. cat. din diecesă, ca cerându-li-se spre scopulu „adnotațiunii dreptulu de proprietate a posesorulu facticu cu ocaziunea compilațiunii intabulațiunilor de carte fondurarie” să estrade libere de timbru estrasele matriculare, arătări (informațiunii) familiare ori adevărinte parochiale, dară tot-deuna să insemne pre ele clausula: „S'a estradat liberă de timbru spre scopulu compilațiunii intabulațiunilor de carte funduară (Kiallittatott bélyegmentesen a telekkönyvi betétek szerkesztésének céljára).

Testamentu marinimosu. Reposatul Lazaru Baldi proprietariu în Cluși a lăsat prin testamentu:

Casele cu grădină spațioșă din Cluși, le-a lăsat fundatiunii pentru înființarea școlei de fetițe române din Cluși . . . fl. 30000
Pentru fundat. „Lazaru Baldiană” a lăsat „ 8800

Bisericei gr. cat. din Gilo . . . fl. 3000
Bisericei gr. cat. din Cluși . . . „ 2000
Școlei gr. cat. din Cluși . . . „ 500
Societ. sodalilor români din Cluși . . . „ 200
Casinei române din Cluși . . . „ 200
Societății „România jună” din Viena . . . „ 1000
Asociațiunii transilvane . . . „ 1000
Fondulu teatrulu român . . . „ 1000
Eclesiei bisericei gr. cat. din Gilo pentru sporirea venitulu preoțescu „ 2100

Denumire. Dl. Ioan Moșu este numit jude la tribunalulu din Leva.

Vinurile din pivnițele mitropolitane se vindu din mână liberă. Doritorii să se adreseze la Dnul Dr. Ales. Popu med. archid. în Blăși. Consemnări de prețuri la cerere se trimit gratis și franco.

Agitațiune publică contra instrucțiunii religioșe. Duminecă în 22 a l. c. s'a ținut în Timișora o adunare populară, în care unu anumit Hoffmann, cală de tapetieriu, a vorbit între altele și contra propunerii religioșe în școlă. Vorbirea în locu de a fi întimpinată cu aplause, a provocat indignarea și murmurulu ascultătorilor, cari au condamnat agitațiunea contra religioșe.

Scandalu în camera deputaților din Viena. În parlamentulu austriacu țese toru mai multu la ivelă starea încordată, ce domnesce între elementele germâne și cele slave ale imperiulu. Acesta o arată și scenele furtunoșe întimplite în ședința din 18 a c. Deputatul Cehilor tineri Dr. Masarik polemizându cu deputatul german-liberalu Plener a disu între altele, că Cehii voescu, ca poporul să fie independentu și însuși să conducă destinele sale. Spre scopulu acesta este necesară recunoscerea dreptulu publicu boemu, prin care între altele s'ar pune margini și preponderanței ungureșe. Accentuează, că întreita alianță are tendințe antiboeme, ca probe citéză cuvintele unor autori inimici Slavilor. Deputatul germanu Menger a apostrofat pre Cehii tineri cu termeni forte aspri dicându-le: „Comiteți o crimă de înaltă trădare vorbindu despre dreptulu de stat alu Boemiei.” Cuvintele acestea au provocat unu mare tumultu. Menger a fostu chemat la ordine. O parte mare a deputaților au alergat asupra fotoliulu lui Menger. Președintele spre a pune capetu scandalulu a ridicat ședința. Cehii tineri au declarat, că nu voru participa la ședințe în viitoru, dacă nu li-se va da satisfacere pentru ofensa făcută de Menger.

Calea ferată Avrigu-Făgărașu a fostu supusa la probă tehnică Duminecă în 20 a l. c. și concesă pentru comunicațiune.

Cursurile de filologie română la Universitatea din Lipsa, cari se voru deschide cu începerea noulu anu școlar, le va ține savantul profesor Weigand. Elu va publica în curându și o prețioșă lucrare despre Români macedonieni.

Tineri Istrieni în Iași. Ministeriulu instrucțiunii publice a decisu, să primescă în școlă normală „Vasilu Lupu” din Iași trei tineri români din Istria. Cu aducerea acestor tineri este încredințat dl. T. Buradă.

Testamentulu lui Nicolae Bălcescu. Cetim în „Timpulu”, că „D. Ion Ghica, președintele Academiei, a dăruitu acestei instituțiuni testamentulu originalu alu lui Nicolae Bălcescu scrisu în Palermo în 29 Novembre 1852. Testamentulu este scrisu în limba italiană și subscrisu de Nicolae Bălcescu. Elu este contrasemnatu de Capă Andrea Cuccia și de Nicola Prasso ca martori, apoi vedutu de ministriulu cultelor Bolvineanu (la 1864 Ianuarie 3)“.

Anghina difteritică în mai multe comitate din Ungaria seceră multe jertfe între prunci.

Despre cholera. Foea oficiosă publică următoarele: În Budapesta s'au întimplat în 21 Novembre 6 casuri noue de înbolnăviri și 4 casuri de morțe. Epidemia se vede că acuză va înceta în capitală.

PARTE ȘTIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Censura și interdicțiunea operei lui Petru Maior, „Istoria pentru începutul Românilor în Dacia“.

De Teodoru Roșu em. profesorul gimnazial.

(Continuare.)

Istoria lui Petru Maior a dat de un înimic și în Moldova, că mitropolitul dela Iași a oprit-o pentru citațiunile latinesci, precum scrie Moise Nicoră într-o epistolă datată Viena 27 Octobrie 1815 totu cătră Samuilu Vulcanu. Din această epistolă comunicu aci căte se referese și la alte cărți literare ținându ortografia latină a scriitorului cu observațiunea, că dînsul pentru sunetulu obscuru ă sa ă întrebuințază asupra vocaleloru accentulu circumflexu.

„Ilustrime Vostră n'ați scrisu pentru limba franzuscă sau grecescă, quare ar fi bine a se pune în Dictionariu; și acuma încă n'ar fi asie greu, quē e' la începutu. Asta ar fi pre bine, quē e' aique un greulesatu Român, quae quere volie de a scrie nouelle romănesci; nu scie bine romănescu, darē face pentru meruire, quē are peste 200 de prenumerati în Moldova și România. Daquē s'ar lăssa asta ar pute unu dintră ai nostri să se apuce de acestu lucrul, unde multu ar pute folosi cultura neamului și a limbei, darē la asta or ave Românii ei de-acolo lipsă de un dictionariu, quē almintrele nu vor intelege multime de cuvinte de a nostre. Asta e' o greotate de quare toti se planga în tierile aquele. Socotescu quē limba franzuscă ar fi de mare folosu.

Mitropolitul dela Iasi au opritu Hist. lui Major — quē sunt citatii latinesci.“¹⁾

Credū că lucru în interesul istoriei nostre culturale, cându adaugu unu pasaj dintr-o epistolă a episcopului Vasiliu Moga datată 6 Septembrie 1815 scrisă lui S. Vulcanu, în carea se atingū referințele lui Petru Maior cu episcopulu Moga și se face alusiune la casul lui Bobu. Epistola e scrisă cu litere cirile afară de unele cuvinte pure latinesci. „Intra parantesim în vine aminte că Părintele Petru Maior dela Buda mi-au aruncatū asuprămi se-și cheltuescū vr'o 19 măji de predice și propovedanii de vr'o 3, 4 ani și jeluindu-se că e datoriu la tipografia crăiască si-lu stringū de bani i-am trimisū o mie de zlot anticipato fără de a luă cărțile eu paguba mea a le cheltui, iară frăția sa acum se arată mai rigorosus de cum am nedejditū dela unu frate ca frăția sa, poftesce prețulu întregū măcar nu-î pofti cheltui cărțile si măcar nu are contractū cu mine, și ore câtū scriu frății sale altă în trēba acesta, frăția sa totū una ține, ba acum pe dōe scriori nice responsū num dă seș rīdice predicile dela mine ă se le slobodă la prețu mai josū, și se laudă că mē va da în mână crăestii tipografii se mē ecsecvāliuască, și pōte că va și face că e obișnuitū a căzni vladici, mē rogū Mării Tale adă-î aminte se fie mai dreptū, si se alēgă lucru cu predicile acēle cu mine, ca să nu aducă tēmāndarea mōrte la o parte dintră noi, si se rōmāe lucru încalcitū.“

În firul celor comunicate până aci mi permitū a face puținele reflexiuni fugitive. Din documentele, căte mi-au statū la îndemână, an estrasū totū ce mi-s'a părutū esențialū pentru istoria cărții despre începutul Românilor în Dacia; de almintrenea dacă ași fi sprijinitū, le-ași publica în totă estensiunea împreună cu alte scriori de ale bătrānilor din prima jumătate a seculului ce

¹⁾ Demetriu Cichindelu încă face mențiune de nouelle în epistola sa datată 4 Iulie 1815 cătră S. Vulcanu, care epistolă se va adă întrēgă transcrișă cu litere latine în cuvintulu de recepțiune alu dlu Iosif Vulcanu rostitū în sesiunea de estū timpū a Academiei romăne. Cichindelu în audiența sa la archiducele Rainer în Viena comendādu-și suplica pentru eliberarea fabuleloru sale de sub confiscare a adusū și rugarea pentru nouelle dīcendū, „că Românii cu multimea întrecū Grecii și pre Sērbii, și acceptia ă în limba lorū nouelle, ăr noi Românii nu.“

espiră. Acum potū avisa în trecātū, că prin acele scriori se ilustrēză luptele și nisuițele Romānilor pentru cultura națională și pentru emanciparea de sub ierarchia străină — rutēnă și sērbă — care emancipare de abia s'a pututū realizā în a dōua jumătate a seculului după multe perderi nereparabile. Firele sforțārilor naționale de pre atunc s'au concentratū în mânăle marelui Arhieret și Mecenate Samuilu Vulcanu. Mai susū vedurāmū, că opiniunea favorabilă a lui Vulcanu fū decisivă pentru sōrtea operei lui Maior; dînsul nu numai a sciutū despre propusulū acestuia de a edā istoria bisericescă, ci i-a și supeditatū cu promptitudine documente la compunerea ei, precum se vede dintr-o epistolă datată 2 Febr. 1813 cu provocare la a lui Maior datată 17 Nov. 1812. Acela-și arhieretū întrepidū cățiva ani mai târjiu s'a întrepusū până la împēratulū pentru eliberarea fabuleloru lui Cichindelu de sub confiscare (veđi cuvintulu de recepțiune memoratū în nota 10.).

Dela însu-și Maior aflarāmū, că istoria s'a tipăritū în 1500 de exemplare, s'a transportatū mare parte preste Carpați, 100 exemplare s'au lăsatū în Oradea spre vinđare, ăr preste 400 s'au căratū dela Sibiu la Clujiu. Despre sōrtea acestorū din urmă nu am încă nici o cunoscință, credū însă că între actele Consiliulu locutenențialu din Buda și într'ale guberniulu Transilvanu se va putē da de nescari-va urme, pentru că autorulū nu va fi întrelăsatū a face pași pentru eliberarea acelora, cum l'a sfātuitū și protectorulū seș S. Vulcanu. Asemenea nu am indiciu despre scōtērea paginelorū incriminate din istorie, atāta însă e sigurū, că acele pagine nu s'au scōstū din tōte esemplarele rēmase dīncele, ce nici că s'a pututū întimpla, după ce multe ă trebuitū să apuce în mânăle publiculu înainte de a eși judecata Palatinulu. Pentru a ne forma idee clară despre respāndirea opulu, n'ar fi fără interesū a sci, în căte exemplare s'a tipăritū edițiunea a dōua de Malinescu la 22 ani după cea dintāi și edițiunea a treia de societatea „Petru Maior“ la 49 ani după a dōua. Despre numărulū exemplarelorū din edițiunea lui Malinescu se va putē adă ceva în rațiunile tipografiei, dacă mai există în archive, ăr pentru edițiunea din urmă putemū căpēta informațiune sigură dela societatea editōră.

Cu privire la edițiuni fie-mi permisū a face o mică digresiune reflectāndū, că valōrea opulu pretinde a se comparā tustrele spre a se vedē, în câtū consună una cu alta mai alesū în respectulu limbei. Atare lucrare migālōsă nu se pōte face în seria acestorū reflexiuni fugitive, de aceea mē mărginescū a atinge puținele numai despre edițiunea a treia. Fără a detrage ceva-și din meritele nedisputabile ale societății editōre, carea făcu accesibilă generațiunilor mai tinere opera monumentală a patronulu seș, nu esitezū a-mi esprima părērea nepretențiosă, că era mai bine, dacă transcrierea cu litere latine se făcea întocmai după edițiunea primă și nu se întroducea sub nici unu pretextū forme gramaticale și cuvinte neîntrebuințate de autorū în locurile respective. Bine că la pag. XLIII a introduțiunii se spune în generalū, unde s'au făcutū rectificări, care altcum nu schimbā esența opulu ca istorie, totuși nu se pōte trece cu vederea, că n'au fostū erori tōte, căte s'au rectificatū sub acestū titlū. Ca să nu mē estindū departe asupra acestei materii, însămnū numai vre-o căteva. Formale genitvale d. es. „a istoriei romānă“, și formele verbale de a 3-a persoană plurală a imperfectulu fără u în fine le-a întrebuințatū autorulū în adinsū, precum se vede și din alte scrieri ale lui, d. es. „Dialogū pentru începutulū limbei romăne“. La pag. 205 a istoriei aflāmū cuvintulu: *isola* într'acela-și alineatū de 3 ori, la pag. 216: *isolele*, care le-a usitatū autorulū după limba italiană negreșitū că cu deadinsulū, dar care s'au transcrișū pag. 191 și 200 în forma la-

tină: *insula*. Santū unele cuvinte schimbate fără necesitate, d. es. *așiderea* în *asemenea*, *protū* în *preutū*, *nicū*, *nice* în *nece*, *antāni* în *antēni* etc. În loculū unora de origine străină ori dubie nu s'au pusū tot-deuna cele mai adecuate, d. es. pentru *harnicū* s'a pusū *bravū*, pentru *iscusitū învēțatū*. Afară de acesta unele mai puțin cunoscute ă rēmāsū neschimbate, d. es. *stichū* (elemente) etc. Sciū apreția zelulu tinerimii pentru purismū mai alesū în fața curentulu, carele resuscitēzā cuvinte străine deja eșite din usū și forme gramaticale spurie, ca să tacū de multimea semnelorū diacritice aplicate fără necesitate, dară credū că făcea mai mare serviciū prin adaugerea unu glosariu rēmāndū în contextū limba autorulu intactă și cu respectū la cuvinte, ca să nu fimū avisați a recure într'acestū obiectū la edițiunea primă și așa forte rară. Nu potū să nu însămnū aci, că autorulū transcriindū cuvinte latine cu litere cirile urmēzā de ordinarū pronunțarea italiană d. es. Tacitus, Lucius cu c mōle, origines cu g mōle, cum s'ar cădē să pronunțāmū și noi limba latină.

(Va urmă.)

Eufrosina.

(Continuare.)

Bonaparte arātă acestū mare soldatū recunoscința sa în totū chipulū. Voia să-î dea de soție pre o rudenie de a sa. Dar Fournet nu o primi, inima lui se părea de totū închisă pentru astfelū de simțiri gingașe. Camerații lui nu-și puteatū aduce aminte, ca elū să fi datū vre-odată atențiune vre-unei fīnțe femeesci.

Că în inima lui totuși cuprinse tronulū o dīnă, se înțelege că elū n'a spus-o nimēnui. Elū trebuia să se silēscă să o uite, căci ea preferi pre unū mare principe. Astfelū își închise inima pentru altă iubire.

Dar ce l'a înstrāinatū de iubitulū seș generalū? Sērmanulū Fournet, ărăși a trebuitū să-și vadă sdrobite idealurile! Pre Bonaparte flū considera de celū mai mare omū, care singurū ar putē guverna republica sa iubită. Dar amarnică trezire, etā-lū pre Bonaparte sețosū de a cuprinde lumea întregă, nu de a se ocupa de acelu petecū de pāmētū.

Fournet vedū cu bucurie, cum amiculu seș în 18 Brumariu ajunse domnitorū, adecă consulū, dar de atunc ochii lui se întunecară și mai multū și căutāu singurātatea mai multū ca ori cândū. Se înțelege, că nimeni nu-lū vedea, cum de multe ori arunca dela sine cărțile și își răzima capulū seș gānditorū pre mână. Ore ce să-î fie? Elū singurū nu scia. Dar mulți nenorociți, cari priviāu în posomoritulū generalū pre celū mai mare binefăcētorū, ar fi pututū răspunde.

Într'aceea senatulū din Paris decise încoronarea lui Napoleon Bonaparte. Fournet de unū timpū petrecea departe de curtea împērătescā sub pretextū de bōlă. Căteva dīle înainte de încoronare se presentā în palatū în cea mai mare gală.

Nemijlocitū fu condusū în cabinetulū împērătescū. Bonaparte ședea la masa de scrisū și se părea de totū adāncitū în lucru. Dar la intrarea lui Fournet își puse pēna la o parte și întinse prietinesce mână tovarēșulu seș de arme.

„În sfârșitū și tu ești aici?“ flū întrebă. „Și mē bucurū, că te vedū sănātōsū.“

„Da, generale!“

„Mē temeam, că la solemnitatea din sēptēmāna viitōre tu vei lipsi.“

Consulul încunjură de a întâlni prietinelui său. Câtă de bucuros i-ar fi adus acesta aminte de timpul, când amândoi se luptau pentru libertatea republicei. Și etă acum chiar Bonaparte este acela, care vre să ridice imperiul pe ruinele republicei.

„Eū nu voi fi de față, generale,” îi diše Fournet posomorit.

„Nu? Și de ce? Dór starea sănătății nu ți-o iertă? Dar într-o săptămână speru, că te vei întrâma de tot.”

„Eū rămân în Paris, generale.” Monarchul își încreți fruntea fiindu agrăit totu cu titlul celu vechiu, dar nu făcu nici o observare. „Eū rămân în Paris,” diše Fournet. „La actualu încoronării însă nu voi să viu, pentru că nu consimțesc cu el.”

„Tu vorbești în ghicituri,” Fournet. Spune-mi dar limpede, pentru ce ai venit! Altfel să ști, că eū pretind, ca toți oficerii și supușii mei să lea parte la încoronare.”

„Am venit să-ți spun, că vreu să leșu din serviciul tău, și ca să-mi leau rămasu bunu dela tine.”

„Dar ce caprițu e acesta?” întrebă împăratul mirat.

În jurul gurei lui Fournet se ivi unu suris sarcastic, dar elu privi liniștit în ochii înfocați ai împăratului.

„Explică-mi odată nebulile tale!”

„Generale, tu vrei să auți adevărul, și acela-ți este prea bine cunoscut. Eū am fost în serviciul republicei și nu pot trece în serviciul unu prinț.”

„Mai cu măsură! Dar Franța și eū nu suntemu una?”

„De când, generale? Eū nu cunosc fără numai o republică liberă! Câtă de fericit eram, când vedeam în fruntea ei pre bărbatul încunjurat de virtute și nobleță! Și cum ar fi înflorit Franța în libertatea ei! Dar etă pre acelu bărbat alu visurilor mele, că vre să o adrobescă și să o arunce în sclăvie. Ce crești, generale, putere-ași să intru în serviciul acelu om, ori câtă de multu l-ași fi iubit și stimat?”

„Taci! Nici o vorbă mai multă! Știi tu, unde e Vincennes? Nimeni nu mă împedecă a trimite pre unu tineru și dragălașu prințu până acolo, ca mai mult să nu se întorcă înapoi!”

Fournet nu diše nimica, ci rămase liniștit.

Împăratul își stăpâni mâna și continuă apoi liniștit: „Spune-mi, ai venit tu aici, ca să mă vatem. Într'adevăr nu-mi aducă aminte, să-ți fiu datu vre odată ansă la așa ceva. Spune, Fournet, nu ți-am făcutu destul bine, și cine știe, ce mai am încă în gându pentru tine?”

„Despre recunoștința mea nici să nu te îndoiesc, generale. Dar eū țin cu sfinte la principiile mele. Tu vrei să te faci Cesar, generale. Vrei tu, să mă faci Brut?”

„Mișelule, mă ameninți? Dar ce mă opresce, să te nimicesc?”

„O, nu mă crede capabil de o astfel de faptă! Dar tu ști, că în timpul războiului numele meu eră Brut: exemplele Romanilor mai distingi le aveam totdeauna înaintea ochilor. O, nu crede, că ași avé puterea lui, nici nu mă simțesc destul de tare, ca să facu unu astfel de svonu cu ideile mele.”

Bonaparte se liniști de tot și-i diše cu ironie:

„De ce mă crești așa de mare? Dór ești orbitu de tot?”

„O, tu ai puté fi multu mai mare, dacă ai respinge coróna. Franța zace la picioarele tale, și dela tine atrnă, să faci din ea o republică mare și liberă și astfel să realizezi visurile tineretelor noastre.”

„Da, ași puté, însă . . .”

„Însă jertfesci toate interesele Franței egoismului tău. Spune-mi dar, dacă poți ține republicanul Iuniu Brutu la Cesarul Napoleon?”

„Ești unu nebun, Fournet! Lasă copilăriile la o parte! Gândește, că eū te pot face marșal, pricepe, rege!”

„Generale, republicanul desprețuiesce titlurile!”

„Și ce vrei dar? Să-ți puni mâinile în sinu la etatea de patruzeci de ani, asta totuși nu merge.”

„Voiu privi din depărtare, cum tu cuceresci lumea, și apoi . . .”

„Ce, ce?”

„Voiu tremura pentru . . .”

Amândoi tăcură, s'au priceput.

În sfârșit împăratul intrerumpe tăcerea,

„Fournet, dacă altul mă-ar fi vorbit așa, mâne nu vedeai sfuțirea sórelui. Dar pre tine te iertă, pentru că-ți cunosc principiile. Ele nu-să și ale mele.”

„Odinori nu era așa, generale!”

„De atunci s'au schimbatu multe. Omenii și ideile se schimbă cu timpul. Tu încă o vei esperia. Dar tu ești unu omu folositor, și eū voiu cumpeni serviciul tău cu aur.”

„Nu e de lipsă. Eū îți punu la picioarele tale viața mea, puterea și totu ce am, dacă vei face republica mare.”

„Să renunțu la unu viitoru strălucit, la o cale plină de glorie?”

„Nu o pretind, și de aceea și ceru, să mă dimiți.”

„Te dimitu, dar fără de voea mea. Te cugetă încă odată!”

„M'am cugetat destul. O, dacă ai ști, preține, — lasă-mă, să-ți dicu încă odată așa, — dacă ai ști, câtă am suferit, când mi-am vedutu visul meu nimicit, când mi-am vedutu pre cel mai bun prietinu alu meu, că pentru purpură și corónă calcă în picioare toate simțimentele cele mai sfinte! O, câtă este de amară a-ți vede zdrobite idealurile!”

„Tu porți vina. Pentru ce ești așa visător? Te așteptu preste câteva zile. Dór îți vei schimba hotărrea! Și ca să-ți arăt, câtă de multu țin la tine, îți promitu a-ți împlini ori ce rugare.”

Fournet se închină adânc. Împăratul mișcă din cap. Așa s'au despărțit.

Republicanul se depărtă adâncit în cugete prin coridorele palatului. Deschise o ușă laterală, care îl conduse pre niște scări în grădină. Aici era o mulțime mare de popor. Ea împrejură în genunchi pre unu bătrân venerabil, care o binecuvintă. Era păstorul suprem al creștinătății, Piu al VII-lea.

Generalul Fournet trebuia să trecă pre lângă el. Salută cu politeță, dar nu îngenunchiă. Venerabilul bătrân îl privi drept în față. Trebuie că era o putere misterioasă în privirea lui, căci superbul republican, care înaintea ochilor schinteitor ai împăratului a rămasu nemișcat, acum deveni confus.

Pontificele se apropiă de el și-lu agrăi zimbindu: „Fiul meu, nu vrei să primesc binecuvintarea arhierului? N'ai auditu, că binecuvintarea unu bătrân îți aduce nu noroc, dar altceva multu mai prețios?”

Și Victor Fournet, Iuniu Brut, revoluționarul înfocat, care abia credea în Dumnezeu, îngenunchiă și lacrimă poate în tîia oră din pruncia sa. Păstorul suprem își ridică ochii spre ceru și binecuvintă pre general.

Când se ridică Fournet, supremul păstor dispăruse.

(Va urma.)

Edițiune nouă a santei Scripturi.

Au trecut deja câțiva ani, de când am început a privi de a mea sarcina de a realiza dorința, ce și-o a exprimat conciliul provincial din 1872, când a decis, să se pregătescă o edițiune nouă a santei Scripturi în limba românească și edițiunea aceta să se tipărescă cu litere latine. Esecutarea acestei dorințe a conciliului o am privit de o datorință specială a mea, după ce mie mi-s'a încredințat în seminariul arhieresc din Blăși conducerea studiului santei Scripturi.

Edițiunea cea nouă a santei Scripturi, precum mi-o închipuesc și am și început a o pregăti, abia într'unu șir de ani o voi puté termina. Textul santei Scripturi are adecă în edițiunea aceta să fie însoțit de explicări îndestulătoare în forma aceea, în care a apărut el în edițiunea italiană a lui Martini și în cea germană a lui Allioli. Spre a ușora deci aparițiunea ei m'am decis a o publica cu aprobarea mai marilor în broșure așa, ca în fiesce care semestru să apară câte o broșură de 12 côle tipărite în 8° mare cu prețulu de 1 fl. v. a.

Întreprinderea aceta firesce că numai așa va puté să succedă, dacă Veneratul Cleru alu provinciei noastre va apreția momentositatea ei și o va asigura materialmente. Alt-cum nu se pôte nici începe, de ore ce tipografia are să-și procure spre scopul acesta litere și hârtie, cari costă o sumă însemnată de bani. De aceea mă rog, ca frații preoți, cari doresc a primi la timpul său broșurile, să mi-o notifice aceta încă de acum.

Venitul întrecătoriu, care ar resulta din desfacerea edițiunii aceta, m'am decis să-lu oferesc ca fileriu pentru îmbunătățirea sortii materiale a preoțimii din Arhierescia gr. cat. de Alba-Iulia.

Blăși în 23 Novembre 1892.

Dr. Victor Szmigelski.

Bibliografie.

Testamentul și Literele fundamentale ale fericitului Arhieriscop și Mitropolit gr. cat. de Alba-Iulia și Făgărașu *Dr. Ioan Vancea de Buteasa*. Blăși 1892. Tipografia Seminariului gr. cat. în Blăși. Se află de vânzare la Administrația „Unirii”. Prețulu 10 cr., cu portu postal 15 cr.

Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa. Schiță biografică. Blăși 1890. 8° mic. Prețulu 10 cr. Venitul curat este destinat pentru internatul de fete din Blăși. Recomandăm lățirea acestei prea interesante scrieri în cercuri câtă se pôte mai întinse.

Editor și redactor răspundător:

Dr. Victor Szmigelski.

